

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ LIETUVOS KALĖJIMŲ TARNYBOS ŠIAULIŲ KALĖJIMĄ

2023 m. gruodžio 21 d. Nr. 4D-2023/1-1014
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2023 m. spalio 4 d. gavo X (toliau – Pareiškėjas) skundą dėl Lietuvos kalėjimų tarnybos Šiaulių kalėjimo (toliau – Šiaulių kalėjimas) pareigūnų veiksmų (neveikimo), neužtikrinant galimybės pasinaudoti dušu po sporto (toliau – Skundas).

2. Pareiškėjas Skunde nurodo:

„Vadovaujantis 2023-01-17 LKT Šiaulių kalėjimo viršininko sprendimu Nr. VO-24-5 dėl suimtųjų (nuteistųjų) naudojimosi dušu kurio 1.1 papunktyje nurodoma, kad LKT Šiaulių kalėjime laikomus nuteistuosius du kartus per savaitę išvesti pasinaudoti dušu iki 15 min. trukmės.[...].

[...] kreipiausi į Šiaulių kalėjimo administraciją su skundu Nr. NPS-24-6669, kuriame išreiškiau nepasitenkinimą dėl naudojimosi dušu. Šiaulių kalėjimo administracija davė raštišką atsakymą, kad pažeidimų nėra ir viskas gerai.[...].

[...] aš į dušą esu išvedamas dvi dienas iš eilės ir turiu laukti visą savaitę kada vėl galėsiu pasinaudoti dušu, Šiaulių administracija tame pažeidimo nemato nes dušas yra suteikiamas du kartus per savaitę, bet nepamini, to, kad sekantis kartas kada galėsiu vėl pasinaudoti dušu bus tik po 5 ar 6 dienų. Esu sportuojantis, [...] toks ilgas laiko tarpas tarp dušų yra [...] mano orumą žeminantis [...], nes visą savaitę turiu smirdėdamas prakaitu visur vaikščioti [...].“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

3. Pareiškėjas Seimo kontrolierės prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2023 m. spalio 12 d. raštu Nr. 4D-2023/1-1014/3D-2089 kreipėsi į Lietuvos kalėjimų tarnybos direktorių prašydama paaiškinti Skunde aprašytas aplinkybes. 2023 m. spalio 25 d. Seimo kontrolierė gavo Lietuvos kalėjimų tarnybos 2023 m. spalio 25 d. raštą Nr. 1S-6063.

Šiame rašte ir prie jo pridėtuose dokumentuose pateikta ši informacija:

4.1. „[...] 2023-09-12 nuteistasis X (toliau – Pareiškėjas) raštu kreipėsi į Lietuvos kalėjimų tarnybos (toliau – LKT) Šiaulių kalėjimo (toliau – Šiaulių kalėjimas) viršininką su skundu Nr. NPS-24-6669, į kurį 2023-09-26 raštu Nr. SN-24-834 buvo pateiktas atsakymas (skundo ir atsakymo kopijos pridedamos);“.

4.2. „Šiaulių kalėjime yra patvirtintas vidinis teisės aktas dėl suimtųjų (nuteistųjų)

naudojimosi dušu tvarkos (sprendimo kopija pridedama);“.

4.3. „Šiaulių kalėjime suimtųjų ir nuteistųjų vedimas į dušą organizuojamas nuo pirmadienio iki sekmadienio 8.00 - 11.30 val. ir 12.30 - 19.00 val. Šiaulių kalėjime visi suimtieji (nuteistieji) vedami eilės tvarka. Patikrinus Suimtųjų (nuteistųjų) naudojimosi dušu apskaitos žurnalą (kopijos pridedamos) laikotarpiu nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. iki 2023 m. spalio 19 d. nustatyta, kad Pareiškėjas buvo laikomas gyvenamojoje kameroje Nr. 86 ir buvo išvestas į dušą: 2023-09-03, 2023-09-05, 2023-09-10, 2023-09-11, 2023-09-15, 2023-09-18, 2023-09-21, 2023-09-26, 2023-09-27, 2023-10-02, 2023-10-07, 2023-10-08, 2023-10-09, 2023-10-14, 2023-10-16, 2023-10-18;“.

4.4. „pažymime, kad Šiaulių kalėjime suimtieji (nuteistieji) vedami į užimtumo patalpas pagal kiekvieną savaitę Šiaulių kalėjimo viršininko tvirtinamą Suimtųjų (nuteistųjų) laisvalaikio užimtumo grafiką, kuris sudaromas bendrai visiems suimtiesiems (nuteistiesiems). Juos sudarant stengiamasi sudaryti galimybes asmenims sudalyvauti įvairiuose užsiėmimuose. Vienu metu į skirtingas patalpas ir aikšteles vedami įvairių (skirtingų) kamerų suimtieji ir nuteistieji: kai vieni žaidžia krepšinį, kiti – stalo tenisą, sportuoja treniruoklių salėje, žaidžia stalo žaidimus ir kt. Naujai parengti grafikai kiekvieną savaitę yra pakabinami (skelbiami) kiekviename režiminio korpuso aukšte. Informuojame, kad Šiaulių kalėjime yra vykdoma suimtųjų ir nuteistųjų laisvalaikio užimtumo programa, pagal kurią, atsižvelgiant į oro sąlygas, laikomų asmenų, laisvų patalpų skaičių, kas mėnesį organizuojami sportiniai ir kultūriniai renginiai, kuriuose suimtieji (nuteistieji) dalyvauja savo noru, vyksta susitikimai su savanorišką veiklą vykdančiais asmenimis, kurie skaito paskaitas, vykdo žalingų įpročių prevenciją. Suimtieji (nuteistieji) taip pat gali užsiimti savišvieta, naudotis ribota interneto prieiga, bibliotekos paslaugomis. Jei nepakanka siūlomų užimtumo priemonių, siūlome praturtinti žinias knygų skaitymu, kryžiažodžių sprendimu, mokyti poezijos, skaityti periodinę spaudą, klausytis naujausių žinių per radijo stotį. Taip pat pažymime, kad bandoma derinti, kad vedimas pasinaudoti dušu sutaptų su suimtųjų (nuteistųjų) laisvalaikio užimtumu (pateikiame laisvalaikio užimtumo grafikų kopijas);“.

4.5. „suimtųjų (nuteistųjų) laisvalaikio užimtumo grafikus sudaro Resocializacijos skyriaus specialistai, kuriuos derina su Saugumo valdymo skyriaus viršininko pavaduotoju, Resocializacijos skyriaus specialiste, atliekančia Resocializacijos skyriaus viršininkės pareigas, Lietuvos kalėjimų tarnybos Kriminalinė žvalgybos valdybos Kriminalinės žvalgybos skyriaus vyriausioju tyrėju, o tvirtina Šiaulių kalėjimo viršininkas.“

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

5. *Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijos Rec(2006)2 valstybėms narėms dėl Europos kalėjimų taisyklių 19.4 papunktis* – „Turi būti įrengta tinkama įranga tam, kad kiekvienas kalinys galėtų prausti klimatines sąlygas atitinkančioje temperatūroje, jei įmanoma, kiekvieną dieną, tačiau nerečiau kaip du kartus per savaitę (arba dažniau, jei reikalinga) tam, kad būtų užtikrinti higienos reikalavimai.“

6. *Bausmių vykdymo kodekso 92 straipsnis* – „1. Arešto ir laisvės atėmimo bausmės atliekantiems nuteistiesiems užtikrinamos Lietuvos Respublikos higienos normas atitinkančios gyvenamųjų patalpų ir buties sąlygos“.

7. *Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2022 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 1R-444, 24 punktas* – „Iš užrakintų gyvenamųjų aukštų, gyvenamųjų patalpų (kamerų) arba palatų suimtieji ar nuteistieji išleidžiami: [...]; 24.5. į valgyklą, dušą (ne rečiau kaip 2 kartus per savaitę, o kai yra sudarytos sąlygos – kasdien),[...]“.

8. *Šiaulių kalėjimo viršininko 2023 m. sausio 17 d. sprendimo Nr. VO-24-5 „Dėl suimtųjų (nuteistųjų) naudojimosi dušu“* (šios nuostatos įsigaliojo nuo 2023 m. gegužės 2 d.):

1.3 papunktis – „Resocializacijos skyriaus pareigūnams (toliau – RS pareigūnai), užtikrinantiems suimtųjų (nuteistųjų) išvedimą į sporto užsiėmimus (krepšinis, tenisas, treniruoklių

salė), bendradarbiaujant su Saugumo valdymo skyriaus pareigūnais (toliau – SVS), užtikrinančiais suimtųjų (nuteistųjų) sanitarinį švarinimą, po sporto užsiėmimų, sudaryti sąlygas pasinaudoti dušu, išskyrus atvejus, kai pats suimtas (nuteistas) atsisako eiti į dušą.“

1.4 papunktis – „RS pareigūnams, vykdančioms suimtųjų (nuteistųjų) socialinį užimtumą, po sportinių užsiėmimų suimtuosius (nuteistuosius) nuvesti ir palikti dušuose (informuojant atitinkamo aukšto SVS specialistą, atsakingą už korpuso skyrių), kurie įrengti režiminio korpuso pirmajame ir antrajame skyriuose. SVS specialistas (atsakingas už korpuso skyrių), užtikrina šių suimtųjų (nuteistųjų) tolimesnę priežiūrą ir organizuoja jų palydėjimą į gyvenamąsias kameras“.

9. *Lietuvos higienos normos HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V-908, 44 punktas* – „Laisvės atėmimo vietose, policijos areštiniuose laikomiems asmenims turi būti sudaryta galimybė ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę nusiprausti duše“.

Tyrimo išvados

10. Pareiškėjas skundžiasi tuo, kad Šiaulių kalėjime jam nėra sudaromos sąlygos po sporto nusiprausti duše, Pareiškėjo teigimu, jis vedamas praustis dvi dienas iš eilės, o likusią savaitę po sporto neturi galimybių nusiprausti.

11. Suimtieji ir nuteistieji turi teisę į saugią gyvenamąją aplinką, kurią, be kita ko, užtikrina higienos reikalavimų laikymasis. Higienos reikalavimų turi laikytis tiek pati bausmės atlikimo vieta, tiek suimtieji (nuteistieji). Pažymėtina, kad pareiga sudaryti sąlygas suimtiesiems (nuteistiesiems) palaikyti asmeninę higieną tenka bausmės atlikimo vietai, t. y. ji turi užtikrinti, kad suimtieji (nuteistieji) būtų aprūpinti higienos priemonėmis, turėtų tinkamas sąlygas nusiprausti. Pagal nustatytą teisinį reglamentavimą (šios pažymos 5–9 punktai), suimtiesiems ir nuteistiesiems turi būti sudaromos sąlygos nusiprausti duše ne rečiau kaip du kartus per savaitę, o, esant galimybei, ir kasdien.

Vadovaujantis Šiaulių kalėjimo viršininko 2023 m. balandžio 19 d. priimtu sprendimu Nr. VO-24-22 „Dėl Lietuvos kalėjimų tarnybos Šiaulių kalėjimo viršininko 2023 m. sausio 17 d. sprendimo Nr. VO-24-5 „Dėl suimtųjų (nuteistųjų) naudojimosi dušu“ pakeitimo“, Šiaulių kalėjime nuo 2023 m. gegužės 2 d. turi būti sudaromos sąlygos suimtiesiems (nuteistiesiems) baigus sportuoti pasinaudoti dušu, išskyrus atvejus, kai pats suimtas (nuteistas) atsisako eiti į dušą.

12. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Šiaulių kalėjime suimtųjų ir nuteistųjų vedimas į dušą organizuojamas nuo pirmadienio iki sekmadienio 8.00–11.30 val. ir 12.30–19.00 val. Šiaulių kalėjime visi suimtieji (nuteistieji) vedami į dušą eilės tvarka. Patikrinus Suimtųjų (nuteistųjų) naudojimosi dušu apskaitos žurnalą laikotarpiu nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. iki 2023 m. spalio 19 d. nustatyta, kad Pareiškėjas buvo laikomas gyvenamojoje kameroje Nr. 86 ir buvo išvestas į dušą: 2023 m. rugsėjo 3 d., 2023 m. rugsėjo 5 d., 2023 m. rugsėjo 10 d., 2023 m. rugsėjo 11 d., 2023 m. rugsėjo 15 d., 2023 m. rugsėjo 18 d., 2023 m. rugsėjo 21 d., 2023 m. rugsėjo 26 d., 2023 m. rugsėjo 27 d., 2023 m. spalio 2 d., 2023 m. spalio 7 d., 2023 m. spalio 8 d., 2023 m. spalio 9 d., 2023 m. spalio 14 d., 2023 m. spalio 16 d., 2023 m. spalio 18 d., t. y. 16 kartų, kas sudaro vidutiniškai du kartus per savaitę. Nustatyta, jog Pareiškėjui nusiprausti po dušu dvi dienas iš eilės rugsėjo mėnesį teko du kartus, spalio mėnesį Pareiškėjas vedamas į dušą buvo tris dienas iš eilės, taip pat matyti, jog pasitaiko ir ilgų tarpų t. y. iki keturių dienų tarp vedimų praustis į dušą.

Šiaulių kalėjime suimtieji (nuteistieji) vedami į užimtumo patalpas pagal kiekvieną savaitę Šiaulių kalėjimo viršininko tvirtinamą suimtųjų (nuteistųjų) laisvalaikio užimtumo grafiką, kuris sudaromas bendrai visiems suimtiesiems (nuteistiesiems). Suimtųjų (nuteistųjų) laisvalaikio užimtumo grafikus sudaro Resocializacijos skyriaus specialistai, šiuos grafikus specialistai derina su Saugumo valdymo skyriaus viršininko pavaduotoju. Patikrinus laisvalaikio užimtumo grafikus

(sporto užsiėmimus) ir Pareiškėjo vedimo į dušą laikus, matyti, kad ne visada užimtumo (sporto) ir vedimo į dušą laikai sutampa, todėl konstatuotina, jog Šiaulių kalėjimas formaliai prisiėmė įsipareigojimą nuteistiesiems (suimtiesiems) nuo gegužės 2 d. po sporto užsiėmimų sudaryti sąlygas pasinaudoti dušu, išskyrus atvejus, kai pats suimtas (nuteistasis) atsisako eiti į dušą, tačiau tai dažnu atveju yra formalus įsipareigojimas, kuris praktikoje ne visada yra vykdomas.

Šiaulių kalėjimo pareigūnai, formaliai įsipareigoję, tačiau realiai nesilaikydami priimtų įsipareigojimų sudaryti sąlygas suimtiesiems (nuteistiesiems) po sporto pasinaudoti dušu, nesiimdami realių ir efektyvių priemonių suderinti aktyvaus nuteistųjų laisvalaikio užimtumo ir naudojimosi dušu tvarkaraščiu, sukūrė situaciją, kai užimtumo priemonė (šiuo atveju – sportas) priešpriešinama poreikiui tinkamai laikytis asmens higienos (šiuo atveju – pasinaudoti dušu), ir tokiu būdu pažeidė pirmiau nurodytoje baudmės atlikimo vietoje laikomų asmenų (šiuo atveju – Pareiškėjo) teisę į tinkamas ir žmogaus orumo nežeminančias laikymo sąlygas bei nesilaikė vidinių teisės aktų reikalavimų.

13. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundas dėl Šiaulių kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), nesudarant sąlygų nusiprausti po sporto, yra pagrįstas.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAS

14. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X skundą dėl Šiaulių kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), nesudarant sąlygų nusiprausti po sporto, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJA

15. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė Lietuvos kalėjimų tarnybos direktoriui rekomenduoja imtis priemonių, kad Šiaulių kalėjime laikomiems suimtiesiems (nuteistiesiems), įskaitant ir Pareiškėją, būtų sudaromos sąlygos po sporto pasinaudoti dušu, kaip tai numato vidiniai teisės aktai.

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė